

Věc C-39/24

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce**Datum doručení:**

15. ledna 2024

Předkládající soud:Juzgado de Primera Instancia e Instrucción n.º 6 de Ceuta
(Španělsko)**Datum předkládacího rozhodnutí:**

2. ledna 2024

Žalobkyně:

Justa

Žalovaná:

Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, S. A.

[omissis] [Předkládající soud, řízení a účastníci řízení] [omissis]

USNESENÍ

[omissis]

SKUTKOVÝ STAV

- 1 V hlavním řízení bylo prostřednictvím usnesení rozhodnuto o přerušení řízení a účastníkům řízení a Ministerio Fiscal (státní zastupitelství, Španělsko) byla předestřena možnost položit předběžnou otázku Soudnímu dvoru Evropské unie.
- 2 Uplynula lhůta, poskytnutá účastníkům řízení a státnímu zastupitelství k vyjádření ohledně položení uvedené předběžné otázky Soudnímu dvoru, přičemž obsah jejich písemných podání je uveden níže.

PRÁVNÍ ODŮVODNĚNÍ

3 [omissis]

4 [omissis].

5 [omissis]

[Návrh na projednání věci v naléhavém řízení nebo ve zrychleném řízení zamítnutý předkládajícím soudem]

6 [omissis]

[Případná žádost o rozhodnutí o předběžné otázce týkající se nákladů tohoto řízení, kterou předkládající soud odmítá podat]

7 [omissis]

8 [omissis]

[Článek 267 SFEU a další ustanovení unijního práva týkající se předkládání žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce, jakož i Doporučení pro vnitrostátní soudy o zahájení řízení o předběžné otázce]

9 Na tuto žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se vztahují následující unijní směrnice:

– *Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách, články 3, 5 6 a 7 uvedené směrnice.*

– *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu, článek 7 uvedené směrnice.*

10 Na tuto žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se vztahují následující vnitrostátní právní předpisy:

– *Orden de 5/5/1994 sobre transparencia de las condiciones financieras de los préstamos hipotecarios (vyhláška ze dne 5. května 1994 o transparentnosti finančních podmínek hypotečních úvěrů) bod 4 přílohy II a článek 5.*

– *Ley 5/2019 de 15 de marzo (zákon č. 5/2019 ze dne 15. března 2019), který upravuje smlouvy o hypotečním úvěru, článek 14 o transparentnosti.*

– *Real Decreto Legislativo 1/2007 de 16 de noviembre, Texto Refundido de la Ley General para la Defensa de Consumidores y Usuarios (královské legislativní nařízení č. 1/2007 ze dne 16. listopadu 2007, kterým se schvaluje konsolidované znění obecného zákona o ochraně spotřebitele), čl. 8 písm. b) a d) a články 60, 80, 82, 83.*

- Ley 26/88 de 29 de julio sobre disciplina e intervención de entidades de crédito (zákon č. 26/88 ze dne 29. července 1988 o pravidlech chování a kontrole úvěrových institucí).
 - Ley 7/98 de 13 de abril, de condiciones generales de la contratación (zákon č. 7/1998 ze dne 13. dubna 1998 o obecných smluvních podmínkách), článek 3, čl. 8 odst. 1, čl. 8 odst. 2, čl. 5 odst. 5 a články 7 a 10.
 - Código Civil (občanský zákoník), článek 1303 a další související ustanovení.
- 11 V tomto řízení je napadeno ujednání o poplatku za poskytnutí úvěru obsažené v notářském zápisu o hypotečním úvěru [*omissis*], ve vztahu k němuž žalobkyně vystupuje jako úvěrovaná a žalovaná jako úvěrující, který byl sepsán dne 3. listopadu 2005. Jeho bod 4.1 stanovil poplatek za poskytnutí úvěru ve výši 0,25 % z jistiny úvěru, který byl zúčtován v okamžiku sepsání veřejné listiny o hypotečním úvěru a který úvěrovaná uhradila bance převodem z běžného účtu.
- 12 *Rozsudek SDEU ze dne 16. července 2020 ve spojených věcech C-224/19 a C-259/19* rozhodl o poplatku za poskytnutí úvěru, i když nikoli s ohledem na zvláštní právní úpravu upravující zmíněný poplatek za poskytnutí úvěru, a SDEU v rozsudku ze dne 16. března 2023 rozhodl také o přezkumu zneužívající povahy takového ujednání. *Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 16. července 2020* vedl většinu Audiencias Provinciales (provinční soudy, Španělsko) ve Španělsku k tomu, že rozhodly o zrušení poplatku za poskytnutí hypotečních úvěrů a uložily bankám povinnost vrátit částky zaplacené klienty i s úroky. Kritérium, kterým se SDEU řídil při zrušení tohoto poplatku, spočívá v tom, že banky jej mohou účtovat pouze tehdy, pokud mohou prokázat službu poskytnutou klientovi-dlužníkovi, která takový výdaj ospravedlňuje. V uvedeném rozsudku SDEU uvádí, že poplatek za poskytnutí úvěru nedefinuje podstatu smluvního vztahu, že skutečnost, že je zahrnut do celkových nákladů úvěru, není způsobena tím, že je součástí RPSN, nejedná se o podstatné smluvní ujednání, a že poplatek za poskytnutí úvěru v každém případě podléhá zesílenému přezkumu zneužívající povahy. SDEU dospěl k závěru, že ujednání, podle něhož má spotřebitel zaplatit poplatek za poskytnutí úvěru, může v rozporu s požadavky dobré víry způsobit k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu mezi právy a povinnostmi stran vyplývajícími ze smlouvy, pokud banka neprokáže, že tento poplatek odpovídá skutečně poskytnutým službám a vynaloženým nákladům. Tato judikatura byla podpořena *rozsudkem provinčního soudu v Zaragoze, senátem 5^a, ze dne 17. prosince 2020, rozsudkem provinčního soudu v Lleida, senátem 2^a, ze dne 27. listopadu 2020 a rozsudkem provinčního soudu v Madridu, senátem 11^a, ze dne 9. října 2020*. Rozsudek SDEU ze dne 16. března 2023 navazuje na předchozí rozsudek SDEU ze dne 16. července 2020, přičemž nemá za to, že smluvní ujednání týkající se poplatku za poskytnutí úvěru může automaticky obstát v analýze transparentnosti, přičemž se musí vzít v úvahu: (i) znění ujednání; (ii) informace, které finanční instituce poskytla úvěrovanému, včetně informací, které je povinna poskytnout v souladu s příslušnou vnitrostátní právní úpravou; (iii)

reklama této instituce ohledně tohoto typu úvěru; a (iv) „a to s přihlédnutím k míře pozornosti, kterou lze očekávat od běžně informovaného a přiměřeně pozorného a obezřetného spotřebitele“.

13 *V rozsudku Nejvyššího soudu č. 816/2023, první senát, kasační opravný prostředek č. 919/2019, ze dne 29. května 2023 se uvádí, že neprokázání toho, za jaké služby je poplatek za poskytnutí úvěru hrazen, není podmínkou jeho platnosti, neboť uvádí, že podle SDEU to není podstatnou podmínkou jeho platnosti. Je proto nutné provést analýzu transparentnosti a obsahu, avšak s jasným východiskem: služby odměňované poplatkem za poskytnutí úvěru jsou neodmyslitelně spjaty se samotným poskytnutím hypotečního úvěru a jsou uvedeny nebo identifikovány v odvětvových předpisech.*

14 *Rozsudek Nejvyššího soudu č. 816/2023 ze dne 29. května 2023 rozebírá rozsudek vydaný SDEU a v této souvislosti zdůrazňuje následující:*

1. Je třeba vyloučit, že poplatek za poskytnutí úvěru je součástí hlavního předmětu smlouvy, neboť je třeba zachovat striktní pojetí podstatného prvku smlouvy o úvěru z pohledu dlužníka, a za takový je třeba považovat pouze smluvní úroky.

Z tohoto důvodu považuje Nejvyšší soud za vhodné změnit vnitrostátní judikaturu v tom smyslu, že, vzhledem k tomu, že poplatek za poskytnutí úvěru není součástí podstatných náležitostí smlouvy, může být podle čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících smlouvách ve spotřebitelských smlouvách předmětem přezkumu obsahu (zneužívající povahy).

2. Poplatek za poskytnutí úvěru odměňuje náklady na služby související s analýzou, poskytnutím a vyřizováním hypotečního úvěru. Poplatek za poskytnutí úvěru proto není sám o sobě zneužívající.

3. Ujednání o poplatku za poskytnutí úvěru musí být nejen jasné a srozumitelné pokud jde o jeho znění, ale také musí projít přezkumem materiální transparentnosti, pokud se jedná o smlouvu uzavřenou se spotřebiteli. V tomto smyslu musí vnitrostátní soud za účelem rozhodnutí o zákonnosti tohoto ujednání ověřit:

– Ekonomické důsledky, které z tohoto ujednání vyplývají pro spotřebitele a které mu umožní pochopit povahu služeb poskytovaných jako protiplnění za poplatky stanovené v uvedeném ujednání.

– Že se jednotlivé poplatky stanovené smlouvou nebo služby za ně poskytované nepřekrývají.

– Že finanční instituce poskytla povinné informace v souladu s vnitrostátními předpisy a že je uvedla ve své předchozí nabídce nebo reklamě ve vztahu k typu uzavřené smlouvy. A že je z těchto informací nebo reklamy možné, aby se spotřebitel dostatečně seznámil s ekonomickým obsahem a fungováním ujednání

o poplatku za poskytnutí úvěru ve smlouvě, tj. je si vědom důvodů, které ospravedlňují odměnu představovanou poplatkem za poskytnutí úvěru, i když věřitel není povinen ve smlouvě uvést povahu všech služeb poskytovaných jako protiplnění za poplatek za poskytnutí úvěru.

– Posoudit zvláštní pozornost, kterou průměrný spotřebitel věnuje ujednání tohoto typu v rozsahu, v němž se stanoví zaplacení celé podstatné částky od okamžiku poskytnutí úvěru.

4. Pro účely přezkumu možné zneužívající povahy ujednání Tribunal Supremo (Nejvyšší soud, Španělsko) uvádí, že SDEU má za to, že:

– Pokud jde o dobrou víru, musí být prokázáno, že věřitel, jednající se spotřebitelem poctivě a spravedlivě, mohl rozumně očekávat, že by spotřebitel s takovým ujednáním souhlasil v rámci individuálního vyjednávání.

– Pokud jde o značnou nerovnováhu, že nelze tvrdit, že ujednání o poplatku za poskytnutí hypotečního úvěru v žádném případě nerespektuje rovnováhu mezi právy a povinnostmi stran vyplývajících ze smlouvy, ale je třeba posoudit, zda jsou náklady nepřiměřené výši úvěru nebo zda služby, za které se poplatek platí, nejsou již zahrnuty v jiných položkách účtovaných spotřebiteli (body 51, 58 a 59).

15 Pokud jde o vnitrostátní právní předpisy vztahující se na informace, které má věřitel poskytnout spotřebiteli ve smlouvách o hypotečním úvěru, a to konkrétně s ohledem na poplatek za poskytnutí úvěru, *rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. května 2023* uvádí následující:

1. V právních předpisech v oblasti bankovní transparentnosti má poplatek za poskytnutí úvěru zvláštní zacházení, které se liší od zacházení příznávaného ostatním bankovním poplatkům.

Vyhláška ze dne 5. května 1994 o transparentnosti finančních podmínek hypotečních úvěrů stanovila v bodě 4 přílohy II následující:

„4. Poplatky.

1. Poplatek za poskytnutí úvěru. – Veškeré náklady na posouzení úvěru, poskytnutí nebo zpracování hypotečního úvěru nebo jiné podobné náklady spojené s činností úvěrujícího subjektu, které vznikly v souvislosti s poskytnutím úvěru, musí být povinně zahrnuty do jediného poplatku, který se nazývá ‚poplatek za poskytnutí úvěru‘ a hradí se pouze jednou. Jeho výše, jakož i forma a datum zaplacení budou upřesněny v tomto ujednání. [...]

2. Ostatní poplatky a následné náklady – Kromě ‚poplatku za poskytnutí úvěru‘ lze sjednat k tíži úvěrovaného pouze: [...]

c) Poplatky, které byly řádně oznámeny Španělské národní bance v souladu s ustanoveními vyhlášky ze dne 12. prosince 1989 a jejími prováděcími předpisy

a které jsou hrazeny za poskytování jiné specifické služby subjektem, než je běžná správa úvěru“.

2. Toto rozdílné zacházení s poplatkem za poskytnutí úvěru a s ostatními bankovními poplatky bylo zachováno i v původním znění *Ley 2/2009, de 31 de marzo, por la que se regula la contratación con los consumidores de préstamos o créditos hipotecarios y de servicios de intermediación para la celebración de contratos de préstamo o crédito* (zákon č. 2/2009 ze dne 31. března 2009, kterým se upravuje uzavírání smluv o hypotečním úvěru se spotřebiteli a o zprostředkovatelských službách v oblasti uzavírání smluv o úvěru). Článek 5 tohoto zákona upravoval následujícím způsobem povinnosti transparentnosti, co se týče sazeb poplatků a nákladů:

„1. Podniky volně stanovují sazby poplatků, podmínky a náklady, které mohou být přeneseny na spotřebitele, aniž podléhají jiným omezením, než která jsou uvedena v tomto zákoně, v *Ley de 23 de julio de 1908* (zákon ze dne 23. července 1908) a v *Real Decreto Legislativo 1/2007, de 16 de noviembre* (královské legislativní nařízení č. 1/2007 ze dne 16. listopadu 2007) v oblasti zneužívajících ujednání.

V sazebnících poplatků nebo náhrad a nákladů, které lze požadovat, včetně poradenských činností, musí být uvedeny předpoklady jejich uložení a případně periodicita jejich ukládání. Poplatky nebo náhrady a náklady účtované zákazníkovi musí odpovídat skutečně poskytnutým službám nebo vynaloženým nákladům. Za služby, které spotřebitel výslovně neakceptoval nebo nepožadoval, nelze účtovat žádné poplatky nebo náklady.

2. Odchylně od předchozího odstavce:

a) V případě hypotečních úvěrů se použijí ustanovení o náhradě za předčasné splacení uvedená ve zvláštních právních předpisech upravujících hypoteční trh, s výjimkou případů, kdy hypoteční úvěry byly poskytnuty před 9. prosincem 2007 a smlouva stanoví režim poplatků za předčasné splacení obsažený v *Ley 2/1994, de 30 de marzo, sobre subrogación y modificación de préstamos hipotecarios* (zákon č. 2/1994 ze dne 30. března 1994 o subrogaci a modifikaci hypotečních úvěrů), v takovém případě se použije tento režim.

b) U hypotečních úvěrů pro účely bydlení zahrnuje poplatek za poskytnutí úvěru, který je hrazen jednorázově, veškeré náklady na posouzení úvěru, poskytnutí nebo zpracování hypotečního úvěru nebo jiné podobné náklady spojené s činností úvěrujícího subjektu, které vznikly v souvislosti s poskytnutím úvěru. V případě úvěrů vyjádřených v cizí měně zahrnuje poplatek za poskytnutí úvěru rovněž veškeré poplatky za přepočtení měny odpovídající původnímu uvolnění úvěru.

Ostatní poplatky a náklady, které mohou být přeneseny na spotřebitele a které podnik uplatní na tyto úvěry, musí odpovídat konkrétní poskytnuté službě jiné než přiznání nebo běžná správa úvěru.

3. Tento právní režim je nyní obsažen v *Ley 5/2019, de 15 de marzo, reguladora de los contratos de crédito inmobiliario* (zákon č. 5/2019 ze dne 15. března 2019 o smlouvách o hypotečním úvěru), jehož článek 14 upravuje transparentnost při uvádění hypotečních úvěrů na trh následujícím způsobem:

„3. Přenesení nákladů či vybírání poplatků za služby související s úvěry je možné pouze v případě služeb, které byly výslovně požadovány nebo akceptovány dlužníkem nebo potenciálním dlužníkem a které odpovídají skutečně poskytnutým službám nebo vynaloženým nákladům, jež mohou být doloženy.

4. V případě sjednání poplatku za poskytnutí úvěru je tento poplatek hrazen jednorázově a zahrnuje veškeré náklady na posouzení úvěru, poskytnutí nebo zpracování úvěru nebo jiné podobné náklady spojené s činností úvěrujícího subjektu, které vznikly v souvislosti s poskytnutím úvěru. V případě úvěrů vyjádřených v cizí měně zahrnuje poplatek za poskytnutí úvěru rovněž veškeré poplatky za přepočtení měny odpovídající původnímu uvolnění úvěru.

Kromě toho, že nová právní úprava nadále zachází s poplatkem za poskytnutí úvěru odlišně od ostatních poplatků vztahujících se na hypoteční úvěry, je třeba uvést, že tento poplatek za poskytnutí úvěru odpovídá výdajům „neodmyslitelně spjatým“ s činností způsobenou poskytnutím úvěru, a nezahrnuje tedy žádný jiný druh výdajů, které nejsou neodmyslitelně spjaty s poskytnutím úvěru“.

Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) ve svém rozsudku ze dne 29. května 2023 zcela jasně uvádí, že neexistuje jednoznačné řešení platnosti či neplatnosti ujednání zakládajícího poplatek za poskytnutí úvěru, neboť to bude záviset na individuálním posouzení každého případu v souladu s předloženými důkazy.

- 16 *Nejvyšší soud považuje ve výše uvedeném rozsudku č. 816/23 poplatek za poskytnutí úvěru za platný na základě těchto úvah:*

Finanční instituce plně dodržela vyhlášku ze dne 5. května 1994 (pravidlo použitelné „*ratione temporis*“). Konkrétněji: (i) poplatek zahrnuje veškeré náklady na služby související s analýzou, poskytnutím nebo vyřízením úvěru, které souvisejí s činností způsobenou poskytnutím úvěru; (ii) je uváděn pod názvem „poplatek za poskytnutí úvěru“, nikoliv s matoucími pojmy; (iii) poplatek se účtuje pouze jednou, na začátku; (iv) jeho výše, forma a datum vyúčtování jsou konkrétně stanoveny ve smluvním ujednání. Účtovaná částka není nepřiměřená, protože poplatek se skládal z 0,65 % jistiny úvěru, přičemž průměrné náklady se pohybovaly mezi 0,25 % a 1,5 %.

- 17 Je tedy na soudcích a soudech, aby v souladu s pokyny, které uvedl *Nejvyšší soud ve zmíněném rozsudku č. 816/23*, analyzovaly, zda každé z dotčených ujednání splňuje přezkum transparentnosti a obsahu, neboť poplatek za poskytnutí úvěru není součástí smluvní odměny.

VÝROK

ROZHODNUTÍ:

- 18 Přerušuje se řízení v této procesní fázi.
- 19 Soudnímu dvoru Evropské unie se předkládá žádost o rozhodnutí o předběžné otázce za účelem zodpovězení následujících otázek:
- 20 **První.** Brání unijní právní úprava takovému výkladu ze strany Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) ve vztahu k poplatku za poskytnutí úvěru, podle něhož pouhé uvedení výše ujednání v hypoteční smlouvě a toho, že tato částka nepřesahuje stanovený limit, postačuje k tomu, aby s ohledem na čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13/EHS byla konstatována neexistence zneužívající povahy z důvodu netransparentnosti, a to i bez uvedení obsahu nebo časového upřesnění v tomto ujednání?
- 21 **Druhá.** Pokud je předmětné ujednání oznámeno spotřebiteli předem a není chápáno tak, že spadá do činnosti poskytování bankovních úvěrů, jak je uvedeno ve směrnici Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU, a pokud se má za to, že nesouvisí se samotným smluvním úrokem, a pokud nemusí být vystaveny faktury a konečně specifikovány služby před jejich poskytnutím spotřebiteli, jsou tato opomenutí [spočívající v nevystavení faktur a v tom, že tyto služby nejsou spotřebiteli předem specifikovány] v rozporu s unijním právem, neboť ovlivňují transparentnost předmětného ujednání v materiálním smyslu?

[omissis] [závěrečné procesní formulace]